

Asia: VN/14758/2021

Ympäristöministeriön asetus rakennuksen ilmastaselvityksestä

1. Asetuksen yleinen palaute

a. Onko asetuksessa kuvattu arviointimenetelmä selkeä ja ymmärrettävä?

En osaa sanoa

b. Onko asetuksessa esitetty arviointimenetelmä mielestäsi tarpeeksi kattava, jotta se osaltaan tukee hiilineutraaliuden saavuttamista Suomessa?

Ei

c. Onko asetuksessa esitetty arviointimenetelmä mielestäsi sekä uusille että korjattaville rakennuksille?

Ei

d. Soveltuuko asetuksessa esitetty arviointimenetelmä mielestäsi käytettäväksi rakennuksen suunnittelun aikana ennen rakentamisluvan hakemista?

En osaa sanoa

e. Muita yleisiä kommentteja:

Esityksen tarkoituksena on rakennuksen hiilijalanjäljen ja hiilikädenjäljen esittäminen elinkaariarviointiin pohjautuvalla ilmastaselvityksellä. Rakennuksen hiilijalanjälki ei saisi ylittää käyttötarkoituseräluokille asetettavaa raja-arvoa. Asetettavista raja-arvoista tullessaan säätämään valtioneuvoston asetuksella myöhemmin.

Ilmastovaikutusten ja vähähiilisuuden arviointi on olennainen osa rakennushankkeita jo nykyään. Vähähiilisuuden tuominen säädösohjauksen piiriin on sikäli perusteltua ja kannatettavaa. Rakli ei kuitenkaan kannata elinkaariarvioinnin tuomista lainsäädäntöön nyt esitetyllä yksinkertaistavalla mallilla jonka tarkoituksena on raja-arvojen asettaminen eri käyttötarkoituseräluokan rakennuksille. Esitetty malli johtaa teoreettiseen hiilijalanjäljen ohjaukseen, ylimääräiseen työhön ja mekaaniseen laskentaan rakennushankkeissa. Sen lisäksi että arvioidaan kattavasti kaikki huomioon otettavat tekijät, jotka vaikuttavat rakennushankkeen vähähiilisyyteen, joudutaan tekemään säädösohjausta varten tämä erillinen arviointi. Tämä siksi, että raja-arvojen kautta ohjaukseen perustuvan

yksinkertaistuksen takia säädösohjaus ei huomioi olennaisia rakennushankkeen vähähiilisyteen vaikuttavia yksityiskohtia kuten esimerkiksi energiamuotojen paikallisia kertoimia, rakennuksen kulutusjoustokyvykkyyttä, rakennuksen tilojen käytön resurssitehokkuutta tai korkean rakentamisen vaatimuksien hallintaa osana materiaalimenekkiä.

Esitetyllä tavalla lopputuloksena on lisärasitus rakennushankkeille, joissa parhaalla mahdollisella tavalla pyritään huomioimaan kaikki vähähiilisyteen vaikuttavat tekijät. Vähähiilisyden arviointia hankkeissa jouduttaisiin tekemään useammalla tavalla eli lakiesityksen kaltaisella tavalla ja todellista vähähiilisyttä ohjaten.

Raja-arvojen asettaminen tarkoituksenmukaisella tavalla rakennustyyppikohtaisesti ei ole käytännössä mahdollista tai järkevää, koska rakennukset eroavat saman käyttöluokan sisällä paljon toisistaan. Olemme jo aiemmin esittäneet ympäristöministeriölle ohjauksen mallia, jossa rakennuttaja esittäisi elinkaariarvioinnin perusteella ne tavat, joilla kyseisessä hankkeessa vähennetään hankkeen ilmastovaikutuksia. Tällöin teoreettisuuden sijasta voitaisiin käsitellä kaikkia juuri kyseisen hankkeen kannalta oleellisia keinoja päästöjen vähentämiseksi. Kokonaisvaltainen ja paikalliset tekijät huomioiva malli tukisi myös energijärjestelmän sektori-integraatiota ja innovaatioita.

Ilmastovaikutusten arviointia korjaushankkeille ei tule vaatia säädösohjauksen kautta, koska säädösohjauksella ohjataan jo vahvasti korjaamisen energiatehokkuutta. Korjaushankkeet ovat erittäin tärkeitä muun muassa rakennusten energiatehokkuuden parantamisen kannalta. Säädösrasitusta korjaushankkeille ei tule kasvattaa, jotta mahdollisimman moni tarpeellinen korjaushanke lähtisi liikkeelle.

Arvioinnin rajauksessa olisi huomioita myös kaupunkirakenteen merkitys hiilijalanjälkeen. Näin ainakin, jos laskennan piiriin ollaan ottamassa osatekijöitä, jotka ohjaavat hajanaisen kaupunkirakenteen suuntaan. Perustelumuiustion kohdassa ”3 §. Arvioinnin kohde” todetaan seuraavasti: ”Raivauksella tarkoitettaisiin esimerkiksi rakennuspaikalta purettavien rakenteiden tai rakennusten vaikutus hiilijalanjälkeen tai hiilikädenjälkeen. Niiden purkaminen ja purkujätteen käsittely olisi ehdotuksen mukaan myös otettava osaksi uuden tai laajamittaisesti korjattavan rakennuksen vähähiilisyden arviointia. Tämä on kesän 2021 lausuntokierroksen perusteella tehty muutos aiempaan ympäristöministeriön arviointimenetelmän versioon.”

Rajaus on erikoinen. Varsinkin kasvavissa kaupungeissa rakennuksia joudutaan purkamaan, jotta niiden rakennuspaikka saadaan tehokkaampaan käyttöön. Näissä tapauksissa purkamisesta huolimatta päästöjä useasti merkittävästi vähentää uuden rakennuksen sijoittuminen olemassa olevan infrastruktuurin piiriin. Eli rakennusta varten ei ole tarpeen rakentaa rakennusta palvelevaa uutta infraa. Raklin vähähiilisyden tiekartassa on esitetty tämän seikan merkityksestä laskelmia. Lasketaanko siis valmis infrastruktuuri ja sijainti sitten näissä tapauksissa vastaavasti rakennuspaikan hyödyksi? Ainakaan rakennuspaikalta purettavaa rakennusta ei missään nimessä sisällyttää raja-arvo ohjauksen piiriin, koska näin osaoptimoitaisiin ja raja-arvo ohjauksella ohjattaisiin hajautuneeseen kaupunkirakenteeseen. Tietotarpeiden osalta toteamme, että jo muutenkin haastavaa rakennuslupaprosessia ei tulisi rasittaa yhdelläkään tietotarpeella, jolla ei ole tarkoituksenmukaista tarvetta. Kansallisen tilastoinnin kehittäminen ei ole mielestämme tällainen tarve.

Esityksen tapa jakaa arviointi rakennukseen ja rakennuspaikkaan on keinotekoinen ja teoreettinen, kuten on myös tavoite asettaa päästörajoja vain arvioitavan kohteen yhdelle osalle. Tämä johtaa väistämättä siihen, että jatkossa arvioinnissa keskitytään vain siihen osakokonaisuuteen, joka on raja-arvo ohjauksen kohteena. Koko rakennushankkeen hiilijalanjäljen ohjaus vääristyy. Aihetta koskevat EN-standardit määrittelevät yksiselitteisesti arvioinnin kokonaisuuden, joka on kaikki tontilla suoritettavat toimet, joilla on päästövaikutuksia.

Epäselväksi esityksestä jää, kuinka ilmastovaikutusten arviointia sovitetaan yhteen TEM:n sektori-integraation edistämisen kanssa. Sektori-integraatio ja energiamurroksen vaikutukset ovat muuttuneet yhä tärkeämmäksi käsillä olevan energiakriisin myötä. Nyt esitetyllä mallilla ilmastovaikutusten arviointi ja sektori-integraation edistäminen ohjaavat rakennusten energiajärjestelmien valintoja ristiriitaisiin suuntiin.

Rakli näkemyksen mukaan säädösohjauksessa ei tule tässä vaiheessa mennä ilmastoselvityksen tekijöiden tai käytettyjen työvälineiden tarkkaan laadulliseen ohjaukseen. Elinkaariarvioinnin kenttä on kehittyy jatkuvasti ja säädösohjaus on taas erittäin hitaasti parhaisiin toteuttamisen tapoihin reagoiva työkalu. Lähtökohtana täytyy olla, että myös rakennushankkeiden sujuvuus huomioidaan korkealla prioriteetilla uusien säädösvaatimusten valmistelussa.

Rakli edellyttää, että kaikkia rakentamislain nojalla annettavia asetuksia valmistellaan myös käytännön rakennuttamisen näkökulmat huomioiden. Rakentamislaki on laajasti yhteiskunnan toimintaan vaikuttava laki, joten sen valmistelussa on vahvasti huomioitava rakentamislupaprosessin sujuvuus ja käytännön näkökulmat.

Raklin näkemyksen mukaan esityksen ilmastoselvityksen päivitystarvetta käsittelevässä kohdassa tulee myös selkeästi määrittää, millaiset muutokset aiheuttavat tarpeen ilmastoselvityksen päivitykseen.

Arvioinnin lähtökohta hiilijalanjäljen käsittelystä pelkästään rakennuksen lämmitettyyn neliöön vertaamalla on väärä. Merkittävää hiilijalanjäljen vähentämistä on saatu Raklin jäsenistössä aikaan esimerkiksi tilankäyttöä tehostamalla. Nyt rakennuksen käytön optimoinnista ei saa arvioinnissa hyötyä vaan esityksen mukaisen menetelmän mukaan rakennusta arviotaessa sen muuntojoustavuudesta on ainoastaan haittaa, koska muuntojoustavuus lisää rakennuksessa käytettävien materiaalien määrää.

2. Kommentit asetusluonnoksen pykäliin

1 § Rakennuksen vähähiilisyyden arviointi

Laajamittaisia korjaushankkeita ei tulisi sisällyttää arvioinnin piiriin. Erityyppisiä kiinteistökehitysvaihtoehtoja mietittäessä vaihtoehtojen vähähiilisyys on yksi olennainen arviointiperuste. Laajamittaisten saneerausten yhteydessä, joita ohjataan jo vahvasti energiatehokkuuden perusteella, arviointi ei ole kuitenkaan tarpeen.

2 § Määritelmät

-

3 § Arvioinnin kohde

”Vähähiilisyyden arvioinnin kohteena ovat rakennus ja rakennuspaikka. Laajamittaisesti korjattavan rakennuksen arvioinnin kohteena on ainoastaan korjauksen toimenpidealue.”

Jako rakennuspaikan ja rakennuksen hiilijalanjälkeen on keinotekoinen ja teoreettinen. Jaon takana on vain arvioinnin yksinkertaistaminen raja-arvo ohjauksen tarpeisiin, mikä on väärä lähtökohta. Merkitseväksi tulee muodostumaan raja-arvon kautta ohjattava kokonaisuus ja se osaoptimoi rakennushankkeen hiilijalanjäljen vähentämistä. Rakennuspaikan rakenteista aikaansaatu vähennys on ilmaston kannalta yhtä arvokas kuin rakennuksesta aikaansaatu vähennys.

Laajamittaiselle korjaukselle ei tulisi vaatia ilmastoselvitystä säädösohjauksen kautta. Laajamittaista korjausta ohjataan jo vahvasti energiatehokkuusvaatimuksilla. Arviointi tuo korjaushankkeisiin huomattavasti lisää byrokratiaa.

On hyvä että arvioinnissa huomioidaan myös rakennuspaikan rakenteiden hiilijalanjälki. Haaste on kuitenkin ettei esitetystä mallissa ole tukea resurssitehokalle kaupunkirakenteen kehittämiseksi. Varsinkin kun tilatehokkuus ei vaikuta mitenkään arvioitiin. Pikemminkin päin vastoin jos vielä kaupunkirakenteen sisältä purettava vanha rakennus lasketaan kyseisen rakennuspaikan haitaksi. Esitetyn mallin näkökulmasta on pikemminkin vähähiilisempää rakentaa väljää pientaloaluetta kaupunkirakenteen ulkopuolella harvoille ihmisille kuin täydentää olemassa olevaa kaupunkirakennetta esimerkiksi korkealla enemmän materiaalia per neliö vaativalla rakentamisella paljon suuremmalle asukasjoukolle. Hiilijalanjälkeä ja sen vähentämistä ajatellen olisi ehdottomasti tarkasteltava muitakin jakajia kuin rakennuksen neliötä. Käyttäjien määrä, joille kaupunkirakennetta tehdään ratkaisee.

Rakli ihmettelee, miten ratkaistaan raja-arvojen asettaminen käyttötarkoituksellisesti siten, että otetaan myös rakentamisen laatutekijät huomioon. Rakennukset eroavat käyttötarkoituksellisesti sisällään merkittävästi toisistaan, kun ajatellaan vaikka asuinkerrostalorakentamista ja korkean

rakentamisen vaikutuksia. Siksi esitetty raja-arvoihin perustuva ohjaus on jo lähtökohtaisesti väärä teoreettinen lähtökohta tälle kokonaisuudelle.

4 § Arviointijaksojen pituudet

-

5 § Arvioinnissa käytettävät tiedot

-

6 § Hiilijalanjäljen arviointi

-

7 § Rakennustuotteiden valmistus

-

8 § Rakennustuotteiden vaihdot

-

9 § Rakennus- ja purkumateriaalin käsittely

-

10 § Rakennus- ja purkumateriaalin loppusijoitus

-

11 § Kuljetukset

-

12 § Työmaatoiminnot

-

13 § Energian käyttö rakennuksessa

Esityksen tapa huomioida käyttövaiheen energia ei tue energiainnovaatioita eikä sektori-integraatiota. Sektori-integraation edistäminen on energiamurroksen myötä entistä tärkeämpää.

Samoin esityksessä jää huomioimatta muun muassa rakennuksen kulutusjoustokyvykkyyden rooli päästöjen vähentämisessä.

Näidenkin kokonaisuuksien puuttuminen johtuu koko laskennan ajamisesta väkisin yksinkertaistettuun malliin rakennustyyppikohtaisten raja-arvojen asettamista varten. Hiilijalanjäljen arviointi on haasteiltaan ja kokonaisuudeltaan eri asia kuin rakennuksen energiatehokkuuden arviointi, jossa siinäkin on omat haasteensa nykyisillä teoreettisen laskennan malleilla.

Elinkaariarviointia ei tule sovittaa samaan muottiin energiatehokkuuden arvioinnin kanssa yksinkertaistamalla elinkaariarvioinnin sisältöä.

14 § Hiilikädenjäljen arviointi

-

15 § Uudelleenkäyttö ja kierrätys

-

16 § Hyödyntäminen kierrätyspolttoaineena

-

17 § Hyödyntäminen polttolaitoksessa

-

18 § Ylimääräinen uusiutuva energia

-

19 § Hiilivarasto

-

20 § Karbonatisoituminen

-

21 § Istutettava puusto

-

22 § Ilmastaselvityksen laadinta ja päivittäminen

Pykälässä todetaan "Pääsuunnittelijan, rakennussuunnittelijan ja erityissuunnittelijan on tehtäviensä mukaisesti

laadittava ilmastaselvitys suunniteltaessa rakentamislain 38 §:n soveltamisalaan kuuluvaa uutta rakennusta tai rakennuksen laajamittaista korjausta.

Ilmastaselvitys on päivitettävä ennen rakennuksen käyttöönottoa, jos lupavaiheen ilmastaselvityksen perusteena oleviin suunnitelmiin on tullut ilmastaselvitykseen vaikuttavia muutoksia. "

Mielestämme säädöstatasolla ei tulisi antaa määräyksiä kenen tehtävä tulisi suorittaa rakennushankkeessa. Kyseisellä tavalla luodaan vain esteitä rakennushankkeen toteutustapojen kehittämiseksi. Tulisi lisäksi olla selvää mikä laukaisee ilmastaselvityksen päivittämisen tarpeen.

23 § Ilmastaselvityksen sisältö

Miksi ilmastaselvityksen sisällön osalta kysytään rakennuksen käyttäjämäärää, jos tietoa ei aiota mitenkään hyödyntää selvityksessä. Rakli näkee hiilijalanjäljen käyttäjää kohden tärkeänä mittarina, mutta tietoa jota ei aiota hyödyntää ei pidä myöskään kysyä.

24 § Vähähiilisyyden tulosten esittäminen ilmastaselvityksessä

-

25 § Arvioinnin tulosten kohdistaminen eri käyttötarkoituksille

-

Somersalmi Mikko
Rakli ry